

Sammanfattning
Rapport 2011:5

Musik i Grundskolan

- Är du med på noterna rektorn?

1 | Sammanfattning

Musikämnet har en viktig roll att fylla i elevernas utveckling och lärande. Det är ett uppskattat ämne, men eleverna får ofta inte den undervisning de har rätt till, visar Skolinspektionens granskning.

Skolinspektionen har granskat musikundervisningen i 35 grundskolor. Rapporten avser inte att ge en generell bild av musikundervisningen i grundskolan, men resultatet är i linje med tidigare undersökningar. Tyngdpunkten ligger på problembeskrivningar, men även goda exempel lyfts fram. Syftet är att visa på områden där musikundervisningen behöver förbättras.

Läroplanen och kursplanen ger uttryck för att musikämnet spelar en viktig roll och har stora möjligheter. Ämnets karaktär och begränsade utrymme i timplanen ställer samtidigt stora krav på hur undervisningen organiseras och genomförs för att eleverna ska kunna nå målen.

En viktig slutsats av granskningen är att kvaliteten i musikundervisningen varierar mellan skolor och även inom skolorna. Åtskilliga elever får inte den musikundervisning de har rätt till. Deras möjligheter att utveckla kunskaper inom ämnet och nå målen är inte likvärdiga. Musikämnet får i många fall inte heller möjlighet att spela den viktiga roll som det skulle kunna göra, med tanke på hur betydelsefull musiken ofta är i ungdomars liv.

Kvaliteten i musikundervisningen påverkas av en rad samverkande faktorer, till exempel musiklärarnas utbildning, hur tiden disponeras, tillgången på instrument och vilka lokaler som finns. En viktig faktor är om det finns ett 1 – 9-perspektiv i undervisningen. Olika färdigheter i musik är nära sammanbundet med det musikaliska utövandet. Elevernas möjlighet att utveckla de kunskaper och färdigheter som de behöver för att kunna nå målen i musikämnet är i hög grad beroende av om skolornas lyckas ordna undervisningen så att eleverna successivt kan öka sina färdigheter och kunskaper.

Skolornas arbete med mål och betygskriterier för musikämnet har stor betydelse för kvaliteten, liksom uppföljningen av resultaten.

Rektorerna behöver ta större ansvar för att skapa förutsättningar för en god och sammanhållen utbildning.

Det finns en viss polarisering på skolorna i synen på musikämnet: Är det ett kunskaps- eller ett rekreationsämne? Vår slutsats är att det går att bedriva undervisning med ett tydligt kunskapsinnehåll och höga förväntningar som samtidigt bidrar till elevernas välbefinnande och stärker deras personliga och sociala utveckling.

Skolinspektionens huvudsakliga iakttagelser:

Bristande organisation, samverkan och planering

Musikundervisningen organiseras och genomförs inte på ett sådant sätt att elevernas kunskapsprogression främjas i tillräcklig utsträckning. En genomgående svårighet är att skolorna inte samverkar kring musikämnet, vilket leder till problem bland annat med hur tiden för ämnet disponeras och hur målen i kursplanen följs. Bristande organisation, samverkan och pedagogisk planering av musikämnet gör att eleverna får sämre förutsättningar att lyckas.

Stora skillnader i kvalitet

Det finns stora variationer i vilka förutsättningar de granskade skolorna ger eleverna att nå målen i musikämnet. Elevernas möjlighet att musicera skiljer sig stort, men musikskapande är genomgående det som undervisningen ger minst möjlighet till. Ofta lyser de musikskapande inslagen helt med sin frånvaro.

I många av skolorna har lärarna inte utbildning för den musikundervisning de bedriver. Vid en del av skolorna har eleverna inte tillgång till instrument eller lokaler som är anpassade för musikundervisning. I årskurserna 1 - 5 är det vanligt att eleverna får musikundervisning i sina klassrum utan tillgång till instrument. Elever som inte får tillgång till utbildade lärare i musik eller till musikinstrument får mycket svårt att nå målen för ämnet.

Kunskapsämne eller rekreationsämne – en polariserad fråga

Många elever uppskattar ämnet, bland annat för att de mår bra av att ägna sig åt musik och för att kraven upplevs som lägre än i många andra ämnen.

Detta leder samtidigt till att musikämnet inte betraktas som ett kunskapsämne. Elevernas uppfattning är dock förmodligen närmast en spegling av hur skolan lyfter fram och betonar ämnet.

Vi har sett att det finns stora brister i hur elevernas kunskaper i musikämnet följs upp i relation till målen. Kraven kan vara låga, vilket kan ses som uttryck att skolan inte prioriterar ämnet.

Det finns även brister i underlagen för betygsättning. En annan iakttagelse som kan kopplas till ämnets status, är att elever som behöver särskilt stöd för att nå målen i musik sällan får detta. Vanligare är att man istället sänker kraven.

Slutsatsen är att det inte finns någon självklar motsättning mellan att bedriva en musikundervisning med ett tydligt kunskapsinnehåll och höga förväntningar och att ämnet har effekter som gynnar och stärker eleverna på flera sätt.

”Många elever uppskattar ämnet ...”

Musiklärarna behöver få diskutera arbetssätt och metoder

Musiklärarna har varierande förmåga att planera och anpassa musikundervisningen utifrån elevernas olika behov och förutsättningar. Musikläraren är oftast ensam på skolan, samtidigt som ämnet sällan diskuteras i de kollegiala sammanhangen. Vi ser ett stort behov av att musiklärarna får möjlighet att diskutera med andra musiklärare för att kunna utveckla undervisningen. Även bedömningsfrågor behöver diskuteras mellan musiklärare. Behovet av kompetensutveckling är stort.

Rektorerna behöver ta ansvar för undervisningen

Vi har sett att kvalitén i undervisningen och elevernas resultat inte utvärderas i någon större utsträckning. Rektorerna förefaller sällan besöka musiklektioner. Många rektorer verkar få sin bild av musikundervisningen från framföranden vid olika högtider. Där har musiken en given plats och hög status, medan ämnet ofta inte uppmärksammas under resten av läsåret. Rektorerna behöver ta ett tydligare ansvar för att ämnet ingår i skolans pedagogiska sammanhang och utvärderas, som ett led i utvecklingen av ämnet.

Stora möjligheter att ta tillvara

Musikämnet har många kunskapsdimensioner, vilket läroplanen och kursplanen ger uttryck för. Det stora intresset för musik bland unga ger ämnet unika fördelar. Trots att eleverna inte alltid får den musikundervisning de har rätt till uppskattar de ämnet.

Men det finns hinder i hur musikundervisningen utformas som gör det svårare att dra nytta av elevernas intresse. Ämnets roll i skolan är oklar och möjligheten att arbeta ämnesövergripande används sällan. Estetiska läroprocesser kommer sällan till uttryck i skolans arbete. Eleverna får i liten utsträckning möjlighet att använda ny teknik som exempelvis datorer med sequencerprogram för musikskapande. Musikämnets stora möjligheter kan alltså tas tillvara i långt högre grad än vad som görs idag.

Regelbunden tillsyn av alla skolor

SKOLINSPEKTIONEN granskar löpande all skolverksamhet, närmare 6 000 skolor. Tillsynen går igenom många olika områden i verksamheterna för att se om de uppfyller det som lagar och regler kräver.

Kvalitetsgranskning inom avgränsade områden

SKOLINSPEKTIONEN granskar mer detaljerat kvaliteten i skolverksamheten inom avgränsade områden. Granskningen ska leda till utveckling.

Anmälningar som gäller förhållandet för enskilda elever

ELEVER, FÖRÄLDRAR och andra kan anmäla missförhållanden i en skola till Skolinspektionen, till exempel kränkande behandling eller uteblivet stöd till en elev.

Fristående skolor

– kontroll av grundläggande förutsättningar

SKOLINSPEKTIONEN bedömer ansökningar om att starta fristående skolor. Bedömningen innebär en grundläggande genomgång av skolans förutsättningar inför start.